

OBSAH

1 Úvod.....	3
1.1 Cíle.....	3
1.2 Požadované znalosti.....	3
1.3 Doba potřebná ke studiu	3
1.4 Klíčová slova.....	3
1.5 Použitá terminologie	3
1.6 Metodický návod na práci s textem	3
2 Mezinárodní instituce, dokumenty a formy ochrany kulturního dědictví5	5
2.1 Význam mezinárodní spolupráce.....	5
2.2 Mezinárodní spolupráce v oblasti záchrany kulturních hodnot a památkové péče.....	5
2.3 Mezinárodní organizace a mezinárodní dokumenty pro oblast památkové péče.....	6
2.3.1 UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	6
2.3.2 Úmluvy – konvence:.....	7
2.3.2.1 Úmluva o ochraně kulturních statků v případě válečného konfliktu (Haag, 1954).....	7
2.3.2.2 Úmluva o opatřeních k zákazu a zabránění nedovoleného dovozu, vývozu a předání vlastnického práva kulturních statků (Paříž 1970).....	7
2.3.2.3 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Paříž 1972).....	8
2.3.2.4 Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví (Paříž 2003).....	8
2.3.2.5 Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů (Paříž 2005).....	8
2.3.3 Rada Evropy.....	9
2.3.3.1 Evropská linie ochrany kulturního dědictví.....	10
2.3.4 ICOMOS – International Council on Monuments and Sites	11
2.3.5 Další mezinárodní organizace podporující zachování kulturních hodnota historického kulturního dědictví.....	14
3 Závěr.....	17
3.1 Shrnutí.....	17
3.2 Studijní prameny	17
3.2.1 Seznam použité literatury	17
3.2.2 Seznam doplňkové studijní literatury	17
3.2.3 Odkazy na další studijní zdroje a prameny	17

1 Úvod

1.1 Cíle

Kapitola Vám přiblíží význam a nutnost mezinárodní spolupráce v procesu ochrany a zachování kulturních hodnot, zejména historického kulturního dědictví. Seznámíte se s vývojem a formami mezinárodní spolupráce, organizacemi a základními dokumenty, které jsou pro tuto spolupráci vytvořeny. Pokud se členské země k mezinárodním dokumentům připojí, jsou pro ně závazné. Proto se vybrané mezinárodní dokumenty staly součástí legislativy památkové péče v ČR.

1.2 Požadované znalosti

Získané znalosti se budou týkat mezinárodních organizací a dokumentů, které jsou podstatné a aktuální pro oblast historického kulturního dědictví v ČR i v evropském kontextu. Budete schopni stručně interpretovat obsah aktuálních úmluv UNESCO a ICOMOS. Budete znát základní informace o organizaci UNESCO; kdy vznikla, kde sídlí a jaké je její poslání. Prokážete znalost nejvýznamnějších mezinárodních úmluv a budete schopni aplikovat poznatky z těchto dokumentů v praxi architektů.

1.3 Doba potřebná ke studiu

- 3 hodiny (výukový čas + samostudium)

1.4 Klíčová slova

historické kulturní dědictví, památky, světové kulturní dědictví, mezinárodní spolupráce, mezinárodní úmluvy, UNESCO, Světové kulturní dědictví, ICOMOS, autenticita.

1.5 Použitá terminologie

Terminologie použitá v textu vychází z obecně používaných výrazů a odpovídá mezinárodním dokumentům, které jsou obsahem kapitoly.

1.6 Metodický návod na práci s textem

Základní informace získáte studiem textu. Pokud budete potřebovat více informací, studujte jednotlivé mezinárodní dokumenty a úmluvy, případně internetové zdroje, které Vám budou v závěru této studijní opory nabídnuty.

2 Mezinárodní instituce, dokumenty a formy ochrany kulturního dědictví

2.1 Význam mezinárodní spolupráce

Péče o kulturní dědictví je základním principem každé kulturní společnosti, je to kontinuální proces programově řízený státem, výkonnými složkami státní správy a odbornými organizacemi, zabezpečujícími a garantujícími proces po odborné stránce. Mezinárodní spolupráce v tomto procesu je nezbytná, zejména v současném procesu integrace evropských struktur. Spolupráce se programově rozvíjí, týká se odborných postupů, výměny odborníků, spolupráce v oblasti legislativy, ale i v oblasti cestovního ruchu. Vývoj a výsledky spolupráce prokazují prospěšnost a opodstatněnost mezinárodních institucí.

2.2 Mezinárodní spolupráce v oblasti záchrany kulturních hodnot a památkové péče

Vědomý vztah ke kulturním hodnotám, jak historickým, tak uměleckým se utvářel v průběhu 19. století, kdy také vznikaly instituce na ochranu uměleckých a historických památek. Většinou se ovšem jednalo samostatné dokumenty bez mezinárodní provázanosti.

Nutnost mezinárodní spolupráce ve věci záchrany kulturních hodnot nastala v období po I. světové válce, v souvislosti se státoprávním uspořádáním v Evropě, poválečnou obnovou a ustavením Společnosti národů.

Význam pro formulaci zásad památkové péče a pro restaurátorské práce hlediska sjednocení názorů a postupů restaurátorských prací měla Mezinárodní konference památkových teoretiků a restaurátorů, která se sešla v roce 1931 v Athénách, kde přijala řadu významných zásad, které jsou dodnes platné. Významná je zásada respektování **historického a uměleckého díla jako celku, bez upřednostňování některé z etap výstavby**. Dále byly sjednoceny názory na konzervační přístup při opravách zřícenin a v souvislosti s novými stavbami je přijata zásada vycházet z charakteru místa. Na základní myšlenky, formulující pojem mezinárodního dědictví, ochranu památky a jejího prostředí navázaly další dokumenty.

V Athénách v roce 1933, na čtvrtém zasedání Mezinárodního kongresu moderní architektury CIAM, byl přijat zásadní dokument týkající se zásadních principů urbanismu, nazývaný od roku 1941 **Athénskou chartou**. Aténská charta byla znovu publikována s komentářem Le Corbusiera v roce 1957. Vyjadřuje funkcionální princip organizace města, charakterizovaný základními funkcemi – bydlení, práce, rekreace, doprava. Z hlediska ochrany kulturních hodnot byla překonána dalšími dokumenty vydanými po II. svět. válce, která byla mocným impulsem pro nutnost záchrany brutálně zdevastovaných sídel a památek.

V roce 1946 vzniklo **UNESCO**, v roce 1954 byla přijata tzv. **Haagská konvence o ochraně kulturních statků v případě válečného konfliktu**.

Iniciativa mezinárodní spolupráce v oblasti památkové péče pokračovala v roce 1957, kdy se v Paříži konal I. Mezinárodní kongres architektů a techniků historických památek. II. Mezinárodní kongres se pak konal v Benátkách v roce 1964. Zde vznikly dva závažné dokumenty:

- Rozhodnutí o ustavení mezinárodní organizace pro ochranu nemovitých památek
- „**Benátská charta**“ – soubor základních principů ochrany a péče o památku.

ICOMOS, mezinárodní rada pro památky a sídla byla založena v roce 1965 v Polsku. Tím se institucionálně naplnila mezinárodní spolupráce v oblasti kulturního dědictví. Od roku 1993 využívá česká republika i vládní organizace zvané **Rada Evropy**, která skýtá řadu programů a záměrů v oblasti památkové péče a kulturního dědictví.

Možnosti mezinárodní spolupráce rozvíjí další evropské organizace, zejména **Evropská unie**.

V mezinárodních dokumentech jsou kulturní statky definovány takto:

památníky (monuments) - architektonická díla, plastiky, monumentální malba nebo archeologické stavby a prvky

soubory (ensembles) - seskupení budov izolovaných nebo spojených, která jsou z hlediska architektury, jednoty nebo integrace v krajině významná z hlediska historie, umění nebo vědy

místa – sídla (sites) - díla člověka nebo díla spojená s člověkem a přírodou jakož i zóny včetně archeologických míst mající význam z hlediska historického, etnologického či antropologického

Toto členění není systémově zcela sjednoceno ve všech státech Evropy.

Součástí propagace a popularizace památek jsou mimo jiné také již stabilizované akce.

- **Mezinárodní den památek a sídel – 18. duben**, prohlášený organizací UNESCO od roku 1983.
- **Dny evropského dědictví – první nebo druhý víkend v září** od roku 1990 prohlášený Radou Evropy pro všechny členské státy Evropy.

2.3 Mezinárodní organizace a mezinárodní dokumenty pro oblast památkové péče

2.3.1 UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu byla založena v roce 1945 v Londýně, konstituována 4. 12. 1946. Má sídlo v Paříži.

Naplňuje tři základní funkce:

- podporovat mezinárodní intelektuální spolupráci,
- poskytovat operativní pomoc členským státům,
- posilovat mír, respektovat lidská práva a utužovat vztahy mezi národy.

V preambuli ústavy organizace je uvedena hlavní myšlenka, která vedla ke vzniku této organizace, reagující na hrůzy skončené války a nutnost zabránit opakování těchto katastrof:

„Vzhledem k tomu, že války se rodí v myslích lidí, je nutné v myslích lidí budovat efektivní zábrany válek“.

Ve smyslu Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972 jsou pro budoucí generace uchovávána nejvýznamnější díla člověka a přírody na naší planetě. Každý stát, který přistoupil k úmluvě, může navrhnout v rozsahu svého území nejvýznamnější památky k zapsání do Seznamu světového dědictví UNESCO. Výběr je posuzován na základě jednotně stanovených kritérií Mezinárodní výbor pro světové dědictví UNESCO. Ze zařazení přímo nevyplývá finanční příspěvek z fondů UNESCO. Žádosti o finanční podporu se týkají převážně území postižených přírodní katastrofou nebo válečným konfliktem.

Organizace UNESCO se zabývá dalšími aktivitami v těchto okruzích činnosti:

- výchova a vzdělávání,
- otázka ochrany lidských práv
- základní a společenské vědy
- ochrana životního prostředí
- ochrana hmotného a nehmotného kulturního dědictví
- rozvoj komunikací a informatiky a další činnosti vyplývající z programu organizace.

UNESCO přijímá úmluvy (konvence) a doporučení (rekomandace).

2.3.2 Úmluvy – konvence:

2.3.2.1 Úmluva o ochraně kulturních statků v případě válečného konfliktu (Haag, 1954).

Podepsané strany se zavazují, že v případě válečného konfliktu se zříkají krádeží, zabavení, vandalismu a ničení kulturních statků. Mezinárodní registr památek obsahuje soubor památek, které požívají imunity a mohou být v tomto smyslu označeny.

2.3.2.2 Úmluva o opatřeních k zákazu a zabránění nedovoleného dovozu, vývozu a předání vlastnického práva kulturních statků (Paříž 1970).

Dokument definuje movité předměty a jejich sbírky přírodní, historické a umělecké, které jsou sledovány státem. Uplatňuje princip, že předmět vyvážený za hranice státu musí být opatřen certifikátem proti nelegálnímu vývozu.

Dokument je součástí sbírky zákonů – vyhláška č. 15/ 1980 Sb.

2.3.2.3 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Paříž 1972)

Dokument sleduje zachování nejcennějších kulturních a přírodních hodnot naší planety pro budoucí generace. Mezinárodní výbor schvaluje zvláštní Seznam světového dědictví, do kterého jsou schvalovány návrhy z jednotlivých členských států.

Dokument je publikován ve sbírce zákonů ČR – sdělení FMZV č.159/1991 Sb.

Uvedené dokumenty jsou právně závazné pro Českou republiku.

Jako součást činnosti organizace jsou vydávána doporučení – rekomandace, týkající se dílčích problémů souvisejících s ochranou historického dědictví.

Způsob ochrany památek UNESCO je vzorem pro ochranu památek a památkových lokalit. O tom, že zásady pro ochranu a postupy pro provázání památkové péče s ostatními složkami rozvojových aktivit se můžeme přesvědčit z obsahu dokumentu, který vydala Mezinárodní rada pro památkovou péči v roce 1993. Doporučuje, aby všechna města a obce s historicky hodnotnou zástavbou měla zpracovanou územně plánovací dokumentaci, která by zahrnovala:

- definování a popis chráněného území a ochranného pásma
- využití území v širších vztazích, turistické poznávací trasy, propojující chráněné území s blízkými památkovými místy
- plán zásad památkové ochrany
- řešení dopravy a technické infrastruktury
- podmínky rozvoje sociální sféry (životní podmínky obyvatel, zaměstnanost, zachování funkce bydlení a genia loci)
- podmínky rozvoje cestovního ruchu

Jen takto zpracovaná dokumentace může být účinná a zajišťuje správné nastavení regulativů pro ochranu památek a památkových souborů.

Další významné dokumenty z posledního období:

2.3.2.4 Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví (Paříž 2003)

Týká se podpory regionálních specifíků, zejména tradiční lidové kultury.

2.3.2.5 Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů (Paříž 2005)

Hlavní cíle úmluvy:

- chránit a podporovat rozmanitost kulturních projevů;
- b) vytvářet podmínky, které kulturám umožní, aby se svobodně rozvíjely a působily na sebe tak, že se vzájemně obohacují;

- podporovat dialog mezi kulturami za účelem zajistit ve světě intenzivnější a vyváženější kulturní výměny ve prospěch vzájemného respektování kultur a „kultury na míru“;
- stimulovat interkulturalitu za účelem rozvíjení vzájemného působení kultur v duchu budování mostů mezi národy;
- podporovat respektování rozmanitosti kulturních projevů a uvědomování si její hodnoty na místní, vnitrostátní a mezinárodní úrovni;
- potvrdit důležitost, kterou má vztah mezi kulturou a rozvojem pro všechny země, a to zejména pro země rozvojové, a podporovat činnosti na vnitrostátní a mezinárodní úrovni, aby byla uznána skutečná hodnota tohoto vztahu;
- uznat zvláštní charakter kulturních činností, statků a služeb jakožto nositelů identity, hodnot a významu;
- opětovně potvrdit svrchované právo států na zachování, přijímání a provádění politik a opatření, jež dané státy považují za vhodné pro ochranu a podporu rozmanitosti kulturních projevů na jejich úrovni;
- posílit mezinárodní spolupráci a solidaritu v partnerském duchu, zejména za účelem zvýšení schopností rozvojových zemí chránit a podporovat rozmanitost kulturních projevů.

Nejvyšším orgánem organizace UNESCO, složeným ze zástupců všech členských států, je Generální konference UNESCO. Je svolávána každé dva roky a mohou se jí účastnit i další státy zástupci mezivládních a nevládních organizací. Generální konferencí je volena Výkonná rada, která je také kontrolním orgánem organizace.

Financování obnovy památek v Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO je věcí státu na jehož území se lokalita nachází. Ten vytváří nástroje pro zajištění obnovy a provozu. Omezeně je možno získat prostředky z Fondu světového dědictví, které jsou ale většinou omezeny na podporu ničících katastrof nebo jiných naléhavých situací. Podpora se převážně týká nemateriální pomoci, spolupráce při výzkumu, školení a výměny odborníků a propagace lokalit.

2.3.3 Rada Evropy

Council of Europe byla založena v roce 1949 jako mezivládní organizace. Posláním Rady Evropy je zejména:

- chránit a posilovat pluralistickou demokracii a lidská práva,
- hledat a řešit aktuální problémy společnosti,
- podporovat evropskou kulturní identitu.

Sídlem Rady Evropy je Palác Evropy ve Štrasburku. Problematika památkové péče a zachování kulturních hodnot je řešena ve **Výboru kulturního dědictví**.

Rada Evropy přijala postupně řadu dokumentů týkajících se kulturních hodnot a památkové péče, z nichž nejvýznamnější jsou:

- **Evropská kulturní úmluva** (Paříž 1954)

- **Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví** (Londýn 1969)
- **Evropská úmluva o přestupcích směřujících proti kulturním statkům** (Delfy 1985)
- **Evropská úmluva o záchraně architektonického dědictví Evropy** (Granada, 1985), je součástí legislativy pro ochranu památek v ČR
- **Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví – revidovaná** (Malta, La Valeta, 1992), je součástí legislativy pro ochranu památek v ČR
- **Evropská úmluva o krajině** (Florence 2000)

Cílem je zajištění ochrany jednotlivých typů evropské krajiny.

Evropská krajina není samozřejmostí, je jedinečná, je významnou součástí života obyvatel a jako taková musí být zachována. Její ochrana je pojímána jako ochrana komplexu přírodních prvků a lokalit, charakteristických krajinných celků zahrnujících kulturní dědictví.

Úmluva stanovuje, aby péče o krajinu měla charakter udržitelného rozvoje. Udržitelným rozvojem rozumíme takový rozvoj, který nedevastuje přírodní prostředí a zdroje, není na úkor příštích generací.

Ptačí oblasti jsou chráněná území vyhlášená za účelem ochrany ptáků. Vznikají na základě směrnice 79/409/EHS a společně s evropsky významnými lokalitami tvoří soustavu NATURA 2000. Česká republika implementovala tuto směrnici do zákona o ochraně přírody a krajiny (zákon 114/92 Sb.) a jednotlivá ptačí území jsou v ČR vyhlášená samostatně formou nařízení vlády.

2.3.3.1 Evropská linie ochrany kulturního dědictví

V souvislosti s potřebou popularizace a propagace kulturního dědictví Evropy je od roku 2008 (návrh 2006) pořizován prestižní seznam Evropského K.D.

Objekty do seznamu jsou voleny ve vazbě na významné lokality a osobnosti. Vytvářejí síť významných evropských památek, které měly význam pro Evropu z hlediska vývoje a rozvojových tendencí.

Výběr ČR pro rok 2008:

- **Architektura Zlína** (baťovské centrum Zlína, arch F. L. Gahura a Vlad. Karlík) – význam pro rozvoj moderní české architektury
- **Vítkovické železářny** – centrum industriální architektury
- **Zámek Kynžvart** - klasicistní až empírová přestavba barokního zámku s vazbou na osobnost knížete Metternicha. Probíhala zde významná jednání o budoucnosti Evropy
- **Zámek Vysoká u Příbrami** - neorenesanční zámek, významný pobytem a tvorbou Antonína Dvořáka.

2.3.4 ICOMOS – International Council on Monuments and Sites

Mezinárodní rada pro památky a sídla, nevládní organizace UNESCO, založená v roce 1965. ICOMOS je mezinárodní organizací prosazující ochranu, konzervaci, restaurování, využití a zhodnocení památek, souborů a sídel. Sdružuje osoby a instituce zajímající se o tuto činnost a zajišťuje jejich prezentaci. Organizace ICOMOS má sídlo v Paříži.

ČR se k úmluvě organizace připojila teprve v roce 1991 sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 159/1991 Sb. Úmluva vytváří systém kolektivní ochrany kulturního a přírodního dědictví výjimečné hodnoty. Ochrana architektonického dědictví patří mezi základní cíle územního plánování

V České republice pracuje národní komitét ICOMOS, který má sídlo v Praze.

Základní dokumenty ICOMOS:

- **Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel**

Charte Internationale sur la Conservation et la Restauration des Monument set des Sites (tzv. Benátská charta, Benátky 1964)

Památky jsou definovány jako nositelé duchovního odkazu minulosti a v přítomném životě národů živé svědectví staletých tradic. Jejich zachování má vycházet z jednotně formulovaných mezinárodních zásad konzervace a restaurování památek, přičemž zajištění a aplikace je ponechána dle vlastní kultury a tradic.

- **Charta mezinárodního turismu (Brusel 1976)**

Charte Internationale du Tourisme Culturel

Cílem kulturního turismu je objevování kulturních hodnot, sídel a památek. Kulturní turismus je třeba oddělit od negativních vlivů vedoucích k jejich nepřiměřenému využívání a k devastaci.

- **Charta z Burry, Australská charta ICOMOS k péči o místa s kulturním významem (Burra, 1979)**

The Burra Charter, The Australia ICOMOS Charter for the Conservation of Places of Cultural Significance (Burra, 1979)

Charta je určena těm, kteří rozhodují o místech s kulturním významem a organizují činnosti, které se těchto míst týkají. Lokality s kulturním významem mají jedinečný význam, reflektují rozmanitost našich společenství, mají vazbu na naše předky a význam pro budoucnost. Tato místa musíme ctít a pečovat o ně. Chartu inicioval Australský národní výbor ICOMOS.

- **Charta o ochraně historických zahrad (Florence 1982)**

Charte Internationale sur les Jardins Historiques

Historická zahrada je architektonická a vegetační kompozice, která je z hlediska dějin nebo umění společensky významná a jako taková je považována za památku. Ochrana historických zahrad podléhá zásadám Benátské charty. Zahrady obsahují rostlinný, živý materiál, který je

pomíjející a obnovitelný. Jeho údržba je prvořadý kontinuální proces. Je třeba udržovat její ekologickou rovnováhu, bez vnějších zásahů. Zachování musí odpovídat i prostředí ve kterém se nachází.

- **Mezinárodní charta pro záchranu historických měst (Washington 1987)**

Charte Internationale pour la Sauvergarde des Villes Historiques

Definuje principy, cíle, metody a nástroje činnosti pro uchování kvality historických měst. Plánování ochrany měst a historických čtvrtí musí předcházet pluridisciplinární výzkum. Plán ochrany se zaměřuje na definování harmonické artikulace historických čtvrtí v souboru města, musí stanovit stavby nebo skupiny staveb, které je třeba zachovat. V centrech historických měst je třeba upravit režim dopravy a ploch parkování tak, aby neutrpěl historický obraz a prostředí. Je třeba vyloučit průjezdnou a kapacitní dopravu. Plán ochrany předpokládá součinnost a participaci obyvatel města.

Ke kvalitám, které mají být zachovány patří historický charakter města a všechny hmotné a duchovní prvky, jenž tento charakter vyjadřují, zejména:

- městská půdorysná struktura daná uspořádáním ulic a parcel;
- vztahy mezi budovami, zelenými plochami a nezastavěnými prostranstvími;
- vnitřní a vnější vzhled budov daný měřítkem, rozměry, stylem, konstrukcí, materiály, barvou a výzdobou;
- vztahy mezi městem a městským celkem jeho okolním prostředím;
- rozmanité funkce, které město nebo městský celek nabyly během času;

Každé ohrožení těchto kvalit znamená oslabení autentičnosti historického města nebo městského celku.

Dále jsou v textu specifikovány metody a nástroje, které je třeba používat při péči o historická města. Plány péče a konzervace musejí řešit všechny související aspekty - archeologické, historické, architektonické, technické, sociologické a ekonomické.

- **Mezinárodní charta pro ochranu archeologického dědictví (Lausanne 1990)** Charte Internationale pour la Gestion du Patrimoine Archéologique

Archeologické dědictví je dokladem vývoje lidské činnosti v minulosti. Jeho výzkum vyžaduje integrovanou ochranu, jejímž základem je legislativní ochrana, zajišťující uchování tohoto významného dědictví a vědecký výzkum, včetně dohledu a sankcí při případném poškození nálezů.

- **Dokument o autenticitě, Nara 1994**

Je koncipován dle zásad Benátské charty, kriticky reaguje na projevy globalizace a znevažování osobitých regionálních projevů minulosti. Rozmanitost kultur a kulturního dědictví musí být považováno za nenahraditelné intelektuální a duchovní bohatství lidstva, které je významným kritériem jeho vývoje, má význam pro současnost i budoucí rozvoj.

Jednou z hlavních podmínek kvality zachování je autentičnost objektu, lokality, kontextu.

- **Mezinárodní charta o ochraně a gesci kulturního dědictví pod vodou (Sofia 1996)**

Charte Internationale sur la Protection et la Gestion du Patrimoine Culturel Subaquatique

Charta podporuje ochranu kulturního dědictví pod vodou, ve vnitrozemských, pobřežních vodách, v mělkých mořích a námořních fondech oceánů. Ochrana se zaměřuje na všechny druhy aktivit, které by mohly vést k ohrožení nežádoucími aktivitami, například stavební činností a těžbou, poškozující pobřeží a mořské dno.

- **Mezinárodní charta o lidovém stavebním dědictví (Mexiko 1999)**

Charte Internationale du Patrimoine bâti Vernaculaire

Lidové stavební dědictví je výsledkem společenské tvorby a jeho projev je charakteristický a malebný. Je dokladem historického vývoje společnosti, výrazem vztahu k obývaným územím a vyjadřuje kulturní rozmanitost světa.

Charta vyzývá k zachování a ochraně tradičních lidových dokladů, které jsou ohroženy vývojovými procesy ve světě, nástup uniformity kultury a globalizace. Zájem o lidovou architekturu klesá, zachování musí být v zájmu obyvatelstva, urbanistů a architektů, odborníků a vlády států na jejichž území se nacházejí.

- **Mezinárodní charta o kulturním turismu (Mexiko 1999)**

Charte Internationale sur le Tourisme Culturel

Přírodní a kulturní dědictví je hodnota která patří všem, proto máme všichni možnost ji využívat, ale i povinnost uchovávat ji pro budoucí generace. Kulturní dědictví zahrnuje krajinu, historické soubory, přírodní i zastavěná místa, připomínající identitu vývoje národa, regionu, kontinentu. V době rostoucí globalizace nesmí tato identita zaniknout, naopak je žádoucí ochrana, zachování, interpretace a presentace kulturního dědictví v oblasti cestovního ruchu.

- **Zásady ochrany historických dřevěných staveb (Mexiko 1999)**

Cílem dokumentu je definovat základní a obecně použitelné principy a praktické postupy pro ochranu a zachování dřevěných staveb s ohledem na jejich kulturní význam.

- **Charta ICOMOS - Zásady pro analyzování, ochranu a stavební obnovu architektonických památek (Viktoriiny vodopády, Zimbabwe 2003)**

Soubor zásad obsahuje doporučení těm, kteří se zabývají diagnostikou, projektováním, zajišťováním a prováděním obnovy památek a lokalit historického kulturního dědictví.

Vybrané zásady

- Ochrana, zabezpečování a stavební obnova architektonických památek vyžaduje multidisciplinární přístup.

- Hodnotu a autenticitu architektonických památek nelze posuzovat podle neměnných kritérií, hmotné K.D. musíme hodnotit v kontextu do něhož patří.
- Hodnota památky netkví pouze v jejím vzhledu, ale v celistvosti všech složek vytvářejících jedinečný výsledek dobových stavebních technik. S kritérii ochrany památek je v naprostém rozporu postup vybourání všech vnitřních konstrukcí a ponechání pouhé fasády!
- Při navrhování změn způsobu využívání nebo funkce je třeba pečlivě zvážit všechny požadavky ochrany a podmínky pro zajištění bezpečnosti.
- Obnova konstrukce stavby H.K.D. nemůže probíhat izolovaně, vždy musí být zohledněn objekt jako celek.
- Specifika památkových staveb s jejich složitou historií vyžadují, aby veškeré studie a návrhy probíhaly v krocích, které lze přirovnat k postupy v lékařství. Anamnéza, diagnóza, terapie a následné kontroly stavu po provedených zásazích. Jen tak lze dosáhnout optimalizaci nákladů a efektivnost vynaloženého úsilí a nákladů.
- Nelze podniknout žádné kroky a rozhodnutí bez ověření správnosti postupů. Je třeba zabránit nenávratným změnám a škodám. To platí přiměřeně i v případech katastrof a živelných pohrom.

Dále jsou v dokumentu obsažena pravidla k výzkumu, diagnostice, opatřením k nápravě a následné kontrole provedených zásahů.

- Terapie by měla pojmenovat příčiny, ne jenom symptomy
- Nejlepší terapií je prevence
- Bez průkazu nezbytnosti by neměla probíhat žádná opatření
- Záměr (projekt) zásahu by měl vycházet z jasného pochopení faktorů, které se podílejí na poškození a chátrání objektu, stejně jako těch, které se mohou vyskytnout po realizaci záměru
- Volba mezi tradičními a inovačními technikami musí být zvažována případ od případu, musí být co nejméně invazivní a nejlépe slučitelná s hodnotou památky.
- Někdy lze uplatňovat postupné kroky, minimální zásah a pozorovací metodu s případným umožněním nápravného opatření.
- Další doporučení a následná kontrola.

2.3.5 Další mezinárodní organizace podporující zachování kulturních hodnota historického kulturního dědictví

- **ICCROM – International Centre For the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property**

Mezinárodní centrum pro studium ochrany a restaurování kulturního dědictví. Centrum bylo vytvořeno organizací UNESCO v roce 1995 jako

mezinárodní vědecká instituce se sídlem v Římě. Česká republika je členem ICCROM od roku 1995.

- **ICOM – International Council on Muzeum**

Mezinárodní rada muzeí, založená v roce 1946. Je základní organizací muzejních pracovníků (movité předměty).

- **TICCIH – The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage**

Mezinárodní výbor pro obnovu industriálního dědictví, technických a průmyslových staveb.

- **IUCN – International Union for Conservation of Nature,**

Mezinárodní unie pro obnovu přírody

- **DO-CO-MO-MO International**

Mezinárodní organizace podporující ochranu památek moderní architektury. Zabývá se také vzděláváním a výměnou poznatků v oblasti obnovy objektů moderní architektury

- **INTBAU – International NetWork for Traditional Building, Architecture and Urbanism**

Mezinárodní síť pro podporu tradičních staveb, architektury a urbanismu

- **UEHHA – Union of European Historic Houses Association**

Unie Evropských asociací pro ochranu památek v soukromém vlastnictví

Kontrolní otázky

Uved'te název organizace jejímž programem je, mimo jiné, ochrana světového kulturního dědictví, kdy vznikla a kde sídlí.

Charakterizujte hlavní činnosti organizace UNESCO.

Uved'te dvě významné úmluvy, které se staly od roku 2002 nedílnou součástí právního řádu ČR v oblasti památkové péče.

Jaký význam má pro lidstvo pořízení Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO ?

Uved'te některé z dalších organizací, které mají ve svém programu ochranu historického kulturního dědictví.

3 Závěr

3.1 Shrnutí

Mezinárodní spolupráce v procesu zachování kulturních hodnot a ochraně památek je významná zejména v době integrace evropských struktur. Dokumenty a úmluvy jsou významné pro sjednocení názorů, odborných metodických postupů vedoucích k zachování historicky cenných památek, souborů, míst.

Česká republika je dlouhodobě zapojena do mezinárodní spolupráce, přistoupila k základním úmluvám a významné mezinárodní dokumenty se staly součástí legislativních opatření, tvořící zákonný právní rámec našeho státu.

Úmluvou o vytvoření Seznamu světového kulturního dědictví byla započata mezinárodní ochrana pro zachování nejvýznamnějších památek naší planety.

3.2 Studijní prameny

3.2.1 Seznam použité literatury

- [1] Poláková, J. a kol., *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*; NPÚ Praha 2007
- [2] Kříž, M. *Rekonstrukce a ochrana památek*. Brno, VUT, 1997.
- [3] Tkáč, V. *Průvodce poklady UNESCO*. Olomouc, FONTÁNA, 2006.

3.2.2 Seznam doplňkové studijní literatury

- [4] Jakoubková, A. *Poklady světa*, 1.vyd. Euromedia Group k.s., Knižní klub BALIOS, Praha 2004, ISBN 80-242-1186-6
- [5] Sběrka zákonů, částka 32, 159/1991Sb., Sdělení FM zahr. věcí o sjednání Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.
- [6] Sběrka mezinárodních úmluv ČR, částka 6 13/2005 Sb., Sdělení MZV o přijetí Evropské úmluvy o krajině.

3.2.3 Odkazy na další studijní zdroje a prameny

- [7] www.unesco.cz
- [8] www.unesco.org
- [9] www.mkcr.cz
- [10] www.iccrom.org
- [11] www.npu.cz

